ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00450

BO'LAJAK LOGOPEDLARDA ART- TERAPIYANI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI

I. Q. Sayfullayeva
Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada art-terapiya haqida ma`lumot, art-terapiyaning maqsadi, vazifalari, yo`nalishlari haqida umumiy ma`lumot keltirilgan

Kalit so'zlar: Art-terapiya, izoterapiya, maqsad, vazifa, individual, guruhli, qum terapiya, ertakterapiya, musiqa terapiya.

THEORETICAL BASIS OF APPLICATION OF ART THERAPY IN FUTURE SPEAKERS

I. K. Sayfullayeva
Teacher of Chirchik State Pedagogical Institute of Tashkent region

ABSTRACT

This article provides information about art therapy, general information about the goals, objectives, directions of art therapy

Keywords: Art therapy, isotherapy, goal, task, individual, group, sand therapy, fairy tale therapy, music therapy.

KIRISH

"Art Therapy" atamasi ikkita so`zning qo`shilmasidan hosil bo`lgan. “Art” inglizcha so`zdan olingan bo`lib-“san`at”, “Terapiya” so`zi esa yunoncha “therapeia” so`zidan olingan bo`lib — davolash degan ma`noni anglatadi. Art terapiya- san`at bilan davolash demakdir. Art terapiya -bu san'at va ijodkorlikka asoslangan psixoterapiyaning eng yosh va jadal rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biridir. Bu diagnostika, tuzatish va shaxsning psixologik muammolarini davolashni o'z ichiga oladi.

Art terapiya - bu ijodkorlik va turli xil badiiy texnikalarni o'z ichiga olgan psixoterapiyaning eng samarali usullaridan biridir. Art-terapiya yordamida tuzatish eng yumshoq va samarali hisoblanadi. Bu sizga ijtimoiy moslashuv muammolaridan tortib, bolalarning salohiyatini rivojlantirish bilan yakunlangan turli xil muammolarni

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00450

hal qilishga imkon beradi. Art-terapiyaning asosiy maqsadi bolada o'zini o'zi bilish jarayonini o'zlashtirish va uning o'zini namoyon qilish qobiliyatini rivojlantirishdir.

"Art terapiya" tushunchasi hozirgi vaqtda bir necha ma'noga ega:

- davolash va tuzatishda ishlatiladigan san'at to‘plami;
- artterapiya texnikasi to‘plami;
- psixoterapevtik va psixoreksiya amaliyotining yo‘nalishi;
- usul.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

"Art terapiya" (art-terapiya) atamasi birinchi bo'lib 1938 yilda Adrian Xill tomonidan sanatoriylarda sil kasalligi bilan og'rigan bemorlarning badiiy mashg'ulotlarini tasvirlashda ishlatilgan. Keyin bu atama terapevtik san'atning barcha turlariga qo'llanila boshlandi. Kasbiy faoliyatning maxsus turi sifatida artoterapiya Ikkinchi Jahon Urushidan keyin Buyuk Britaniyada psixoterapiya bilan bog'liq holda rivojlana boshladi. Ijodkorlikda qasddan o'zini oshkor qilish bilan terapiya Z.Freydning psixoanalizidan, C. Jungning analitik psixologiyasidan Moreno psixo-dramasidan va amerikalik o'qituvchi M. Naumburgning grafik ifodasi bilan terapevtik yordamning dinamik nazariyasidan kelib chiqdi.

A. Kopitinning so'zlariga ko'ra, art terapiya turli fanlarni - psixologiya, tibbiyot, pedagogika, madaniyatshunoslik va boshqalarni birlashtirgan fanlararo bilim sohasidir. Uning asosi badiiy amaliyotdir, chunki art-terapiya mashg'ulotlari paytida mijozlar vizual faoliyat bilan shug'ullanishadi.

Art-terapiya bo`yicha ko`plab olimlar ish olib borishgan. Jumladan Yu.S. Shevchenko va L.V.Krepitsa ilk marotaba o`zining “Art terapiya tamoyillari va bolalar va o`smirlar bilan ishlashda art-pedagogika” nomli asarida “art-terapiya va art-pedagogika” atamalariga izoh berib o`tadi. San`atning korreksion ishdagi muhim ahamiyati haqida chet el pedagoglari E.Segen, J.Demor, O.Dekroli shuningdek, atoqli olimlardan L.S.Vigotskiy, A.I.Graborov, Y.A.Yekjanova, T.S.Komarova va boshqalar o`z fikrlari haqida aytishgan.

Art texnologiyalarning maqsadi- bo`lajak defektologlar, alohida yordamga muhtoj bolalarni art terapiya yordamida ularning hissiy-irodaviy sohasini, bilish jarayonlarini, umumiy va mayda motorikasini rivojlantirishdan iborat.

Art terapiyaning vazifalari:

-Mavjud artterapiya usullarini moslashtirish va ulardan alohida yordamga muhtoj bolalar va ularning ota-onalari bilan psixo-korreksion ishlari tizimida foydalanish.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00450

-Turli yoshdagi va shaxsiy rivojlanishning turli xil buzilishlari bo‘lgan alohida yordamga muhtoj bolalar bilan psixo-korreksion ishlarda artterapiyadan foydalanishning xususiyatlarini ochib berish va samaradorligini aniqlash.

- Alohida yordamga muhtoj bolalardagi turli xil kasalliklarni tuzatishni ta'minlaydigan art-terapiya texnologiyalari va tuzatish dasturlarini ishlab chiqish.

- Alohida yordamga muhtoj болалардаги o`zini-o`zi nazorat qilishga o`rgatish, iqtidorini namoyon qilishga yordam berish va o`z-o`ziga bo`lgan bahoni ko`tarishga o`rgatishdan iboratdir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Zamonaviy art terapiya quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

-Izoterapiya - tasviriy san'at yordamida terapevtik ta'sir: rasm, modellashtirish, badiiy hunarmandchilik va hk.;

-imoterapiya - obraz, teatrlashtirish, dramatizatsiya orqali ta'sir o'tkazish;

-musiqiy terapiya - musiqani idrok etish orqali ta'sir o'tkazish;

-ertak terapiyasi - ertak, masal, afsona orqali ta'sir o'tkazish;

- kinesiterapiya - raqs va harakat orqali ta'sir;

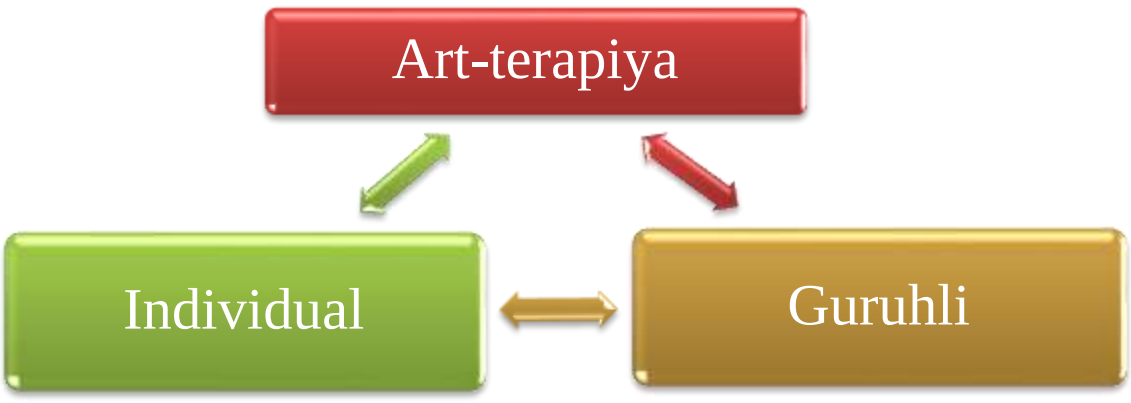
-dramaterapiya

-qum terapiya

fototerapiya

- tuzatuvchi ritm (harakatlar bilan ta'sir), xoreoterapiya; - o'yin terapiyasi va boshqalar.

Art-terapiya kursidan o'tib, bola o'zini-o'zi bilish, o'zini ifoda etish, introspeksiya bilan shug'ullanadi, buning natijasida uning ruhiy holati uyg'unlashadi. Art-terapiya individual va guruh darslari shaklida olib boriladi.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00450

Individual art-terapiya

Bunda defektolog-logoped alohida yordamga muhtoj bolalar, nutqida nuqsoni bor bolalar bilan yakka tartibda mashg`ulot olib boradi. Bunda aniq bitta mavzuda rasm chizishni topshiriq sifatida beradi. Defektolog-logoped nutqida nuqsoni bo`lgan yoki alohida yordamga muhtoj bolalar bilan uzog`I 45 minut yoki 2 soat davomida ishlashi zarur. Bunda vaqtni tanlashda, albatta, bolaning yoshi, individual xususiyatlari inobatga olinadi.

Guruhli art-terapiya

Guruhli art-terapiya holatida butun psixoterapevtik guruh ya`ni mashg`ulotda ishtirok etuvchi bolalar yollanadi. Bolalar soni 8-10 nafardan oshmasligi lozim. Terapiya jarayoni ikki shaklda tashkil etilishi mumkin:

- tarkibi doimiy bo'lgan yopiq guruh;
- yangi odamlar ishtirok etishi mumkin bo'lgan ochiq guruh.

Bitta mashg'ulotning davomiyligiga kelsak, an'anaviy ravishda u 1,5 dan 3 soatgacha o'zgarib turadi. Bunda ham bolaning yoshi, individual xususiyatlari inobatga olinadi. Guruh mashg'ulotlari har bir ishtirokchining o'ziga xos muhitda cho'mishiga hissa qo'shadi, u erda hamma bir-biriga ehtiyotkorlik va ehtirom bilan munosabatda bo'ladi, o'z his-tuyg'ularini xotirjam va erkin ifoda etishi va ularni muhokama qilishi mumkin. Mashg`ulot ishtirokchilari badiiy asarlarni individual, juft-juft yoki guruhli bo`lib yaratishi mumkin.

Odatda, topshiriqlarni bajarishdan oldin ham, keyin ham ishtirokchilar kelajakdagi ishlarni birgalikda muhokama qilishadi. U malakali mutaxassis tomonidan nazorat qilinadi. Shu bilan birga, uning nazorati va ishdagi ishtiroki minimallashtiriladi. Ko'pincha, u shunchaki mashg'ulotlarni tashkil qiladi, ularni o'tkazish joyi va vaqtini belgilaydi, ishtirokchilarni qoidalar bilan tanishtiradi.

Art terapiya usullari

- Faol. Bunday holda, barcha protsedura yangi ijodiy kompozitsiyani loyihalashga qaratilgan. Bola sifat va go'zallikni baholamasdan o'z ijodini voqelikda aks ettirishni o'rganadi;
- Passiv. Ushbu texnikaning asosiy maqsadi - oldindan tayyorlangan san'at turlaridan foydalanish, masalan, musiqiy kompozitsiyani tinglash, hayajonli videofilmlarni tomosha qilish;
- Aralashgan. Bola o'zining shaxsiy ijodiy mahsulotlarini loyihalash uchun mavjud bo'lgan badiiy asarlardan foydalanadi.

ISSN: 2181-1385
Scientific Journal Impact Factor (SJIF) 2021: 5.723
DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00450

XULOSA

Art-terapiyadan foydalanish ijtimoiy moslashuvning eng samarali usuli hisoblanadi. Uning maktabgacha ta'lim sohasiga kiritilishi bolalarga jamiyat hayotida to'liq ishtirok etish, tafakkur ijodi va shaxsning yaxlitligini rivojlantirishga imkon beradi.

REFERENCES

1. М.В. Киселева (2006) Арт-терапия в работе с детьми: руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. Санкт-Петербург.
2. I.Q. Sayfullayeva. (2020) Eshitishda nuqsoni bor 1-2 sinf o`quvchilarining arifmetik amallarni bajarishga o`rgatishning samarali usullari. TDPU Ilmiy axborotlari 3-son. 88-92 b
3. I.Q.Sayfullayeva(2020) Eshitishda nuqsoni bo‘lgan boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga matematikani o‘rgatishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarining o‘rni. Maktab va hayot..-26 b.